

Jókai Mór: A LEGBÁTRABB EMBEREK

Kik a legbátrabb emberek?

Hát kik volnának mások, mint a kis gyerekek?

Azt is igazságot, amit egy egész gyülekezet nem mer kimondani, kimondja a gyerek.

Azért találták ki a „mumus”-t, hogy megtanítsák a gyerekeket félni.

Íme, összejegyeztem egy néhány adatot annak bebizonyítására, hogy milyen vakmerő nemzet a gyerekség!

*

„Nyanya! Füle is van!”

„Jól van, kicsikém: csak te egyél szépen!”

Az asszony kukoricát tördelt a szántóföldön. A kisleányát addig leültette a fa alá, a kukoricaszárakra, amiket a tehén számára levagdalt, kezébe adta a fakanalat, meg a csuprot: abban bableves volt.

A kicsike hozzálátott s azon kezdte, hogy „füle is van!”

Egy kis idő múlva megint mondja:

„Nyanya! Orra is van!”

„Ejnye, te kis bohó! Hát csak kanalazz szépen!”

Megint hangoztatja az apróság.

„Nyanya! Lába is van!”

„Ej, te kis selma, te! Miket nem találsz még ki, he!”

Aztán csak nagyot nevet a kicsike.

„Nyanya! Farka is van!”

De már erre csak figyelmes lett az asszony, hogy miféle csoda lehet az, aminek füle is van, orra is van, lába is van, és farka is van?

Odamegy. Hát akkor látja nagy rémülve, hogy egy egérke van a leveses csuporban: arról danolta a kisleány, hogy mi mindene van annak?

A nyanyát egyszeribe kilelte a hideg ijedtében. Asszonyember megijed, ha egy egeret meglát. Nem hiába mondja a nóta, hogy „csúnya bogár az egér!” – Hát még egy bableves csuporban! Bizonyosan torkoskodni akart ökelme, s aztán nem tudott többet kijönni a bögréből.

A kisgyerek pedig egy cseppet sem ijedt meg ettől a szörnyetegtől, hanem szép kedélyesen eszegette le róla a bablevest, amíg a farka is kilátszott: s nagyokat ütögetett az orrára, mikor ki akart ugrani a bögréből.

Én nem volnék olyan vitéz.

*

De már most lássunk egy valamivel nagyobb állatot.

A székely asszony kiment a hargitai irtványosba; ahonnan a szálfákat kivágták s a következő években a vén fák helyét ellepte mindenféle vadbokor: mely olyan sűrű szövevényt képzett ottan, hogy aki bele tévelyedett, napestig ki nem talált belőle.

Azért ment a székely asszony az irtásba, hogy málnát szedjen. Annak jó árát adják a városba.

Ott pedig a Hargita völgyében olyan magasra nő a málnabokor, hogy még a tehén szarva se látszik ki belőle.

A kisleányát is magával vitte az asszony: otthon nem volt kire hagyni: az ura hosszú fuvarba járt borvízzel.

Hát ott a málnaligetben volt egy nagy szál kiszáradt fa, amit azért nem vágta ki, mert már nagyon odvas volt. Annak a tövébe leültette az asszony a leányát: kezébe adott egy nagydarab „kakastejjel, varjú vajjal süített” kenyeret, hogy azt majszolgassa, amíg ő a sűrű csalitban málnát szed a karos kosarába.

Nem távozott messze a száraz fától; ott közel volt a málnabozót: minden szót meghallhatott, amit a kisleány petyeg.

A gyerekek szoktak beszélgetni, ha magukra maradnak, vagy pedig dúdolgatnak.

Egyszer azt kiáltja a kisleány.

– Anyóka! Füles bácsi szereti ám a kenyeret.

Egy kis idő múlva megint mondja.

– Anyóka! Füles bácsinak nem volt elég a kenyér.

Később megint nevetve szól.

– Anyóka. Füles bácsi több kenyeret kér. A kezemet nyalja.

Erre odafut az anya s rémülve látja, hogy egy anyányi nagy medve ül a két hátulsó lábán az ő kisleánya mellett; s a gyerek azt eteti a tenyeréből a maradék kenyérmorzszákkal.

A székely asszony erre kétségbeestében nagyot sikoltott: amire a goromba medve fölugrott, odarohant s földre teperte az asszonyt.

Vége lett volna szegény asszonynak: az a gonosz állat összemarcangolta volna, ha a kis Zsuzsika ott nincs.

De hát a Zsuzsikának helyén volt a szíve! Aztán erős is volt: négy esztendő volt már. Nosza, odarohant a gonosz vadállathoz. Az egyik kis kezével megragadta a fülét, a másik öklöskéjével meg ütötte az orrát, ahogy tudta s szidta, mint a bokrot.

– Heh! Te cudar pákosz füles bácsi! Nem hagysz békét az én anyókámnak? Azért adtam én neked kenyeret. Nesze! Nesze!

Piff, paff! Verte agyba-főbe.

A medve hátrafordította a nagy bolond fejét: végignézett azon a parányi teremtesen, aki őt ütlegeti.

Arra elmordította magát: „jól van, no! Azért nem kell az embert úgy fejbe verni!”

Azzal ott hagyta a földre tiport asszonyt s odább cammogott, nagy morogva: „no még így soha se jártam.”

A kis Zsuzsika még utána is hajított egy öklönyi nagy követ, amitől a medve úgy elszaladt, hogy még most is szalad, ha el nem fogták.

A székely asszonynak nem történt semmi baja.

Hát ezt melyikünk csinálná utána a kis Zsuzsikának?

*

De mindannyinál szebb az, amit magam láttam.

Volt egy ismerősöm: egy híres orvos. Annak a szobája tele volt mindenféle természeti ritkaságokkal. Kitömött madarak, s mindenféle csontvázak, villanyos gép, szárított virágok, homokóra, nagyítócső, spirituszba tett csodaállatok! Még repülőkutya is volt! Ott lógott láncra akasztva a stukatúron. Hát még az az üveges szekrény a mindenféle alakú üvegekkel! Meg azok a görbe nyeles üveggömbök, amikben mindenféle levegőt lehetett főzni.

Nagyon híres orvos volt! Hej, de sok embert kiragadott a halál körme közül! Egyszer aztán a halál azzal állt rajta bosszút, hogy őtet magát is elvitte. No, de öreg ember is volt már.

A felesége tisztességes matróna volt, mikor özvegyé lett.

Egyetlen leányuk volt: az még az atyja életében férjhez ment egy fiskálisához.

Az özvegyen maradt doktorné aztán arra kérte a gyermekeit, hogy költözzenek az ő házába: ne legyen olyan egyedül.

Azok odamentek az anyjukhoz lakni: a doktor szobájából lett a fiskálisnak a kancelláriája.

S minthogy egy ügyvédnek nincs semmi szüksége se kitömött pelikánokra, se villanyozó gépre: a doktor úr minden természettudományi eszközeit, ritkaságait kitakaríták a periratok számára rendezett szobából.

Olyan kis városban pedig nincsen zsibárus, aki az afféle portékákat megvegye: aztán meg nem is engedi a gyermeki kegyelet, hogy azokat a tárgyakat, amiket az apa olyan fáradtsággal gyűjtött, amiket mindennap maga körül látott, velük bíbelődött, odadobják egy rozsdás vasakat áruló kufár kacatjai közé; – hanem elég nagy a padlás: mind felhordják oda. Ott azután elmélkedhetnek a világ múlandóságáról; belepheti őket a por, befonhatja a pókháló. Még a pipaállvány is odakerült, a hosszúszerű selmeci pipákkal. A megboldogult doktor nagy pipás volt: a veje pedig csak szivarral élt.

Nemsokára két kisgyermek lármája élénkíté a házat.

Egy fiú volt, meg egy leány. Jóska és Julcsa.

Julcsa négy esztendő volt, a Jóska meg három.

Nagy selma volt mind a kettő!

Dajka már nem kellett melléjük, kisdédóvó meg még nem volt. Egészen szabadjára voltak hagyva.

Egyszer a Jóska rábeszélte a Julcsát, hogy menjenek fel együtt a padlásra.

Az ám a gyönyörűség, mikor a gyerek beszabadulhat egy olyan elhagyatott lomtárba s kedvére kutathat az előtte ismeretlen tárgyak között. – Mi lehetett ez? – Mit lehetne még ebből csinálni? – Ez volna ám jó játékszernek!

A Jóska legelőször is a pipákra talált rá. Mindjárt rájött, hogy ez arra való, hogy az ember a szopókáját a szájába vegye.

Nagy vita támadt közöttük. A Julcsa azt állította, hogy azt *fújni* kell, a Jóska pedig, hogy *színi* kell.

Este a vacsoránál a papára bízták a vita eldöntését.

Hej de megharagudott a papa!

„Majd adok én nektek, ha még egyszer a pipához mertek nyúlni!

Hát aztán többet nem nyúltak a pipához.

De azért mégis feljártak a padlásra, kutatni a nagypapa cókmókja között.

A szolgáló ijesztgette őket, hogy ne járjanak a padlásra, mert ott elkapja őket a rézorrú bagoly.

Már most csak azért is felmentek, azt a rézorrú baglyot megkeresni. Találtak is egy kitömött baglyot, de biz annak nem volt rézből az orra. Ettől fogva nem volt előttük semmi hitele a szolgáló ijesztgetéseinek.

Egyszer nagyon elkezdett a kis Jóska hízelkedni a mamájának.

– Miért hízelkedel te most olyan nagyon? Mit akarsz kihamiskodni? – kérdezé a mama.

– Mondja meg a Julcsa.

A Julcsa aztán előállt vele.

– Szabad-e nekünk a kertből egy muskátlit kivenni és cserépbe ültetni?

– Hát minek az nektek?

– A nagymama szereti a muskátlit. Nemsokára itt lesz a neve napja. Meg akarjuk lepni vele.

– S hol veszitek a virágcserepet hozzá?

– Találtunk a padláson egyet. Gyönyörűséges szép virágcserep, porcelánból van. Abba ültetjük a muskátlit.

– No hát szabad, megengedem.

– De a nagymama ne tudjon felőle semmit.

A két gyermek felásta a kertből a szép tarka levelű muskátlit, s kendőbe takarva, *hogya nap meg ne lássa a gyökerét*, felvitték a padlásra; ott elültették, s aztán mindennap a kis öntöző kannában hordtak fel vizet, a virágot megöntözni. A nagymamának nem volt róla szabad tudni semmit.

Mikor aztán eljött a nagymamának a neve napja, akkor lehozták a padlásról a muskátlit, kendőbe takarva, hogy nagy legyen a meglepetés.

A Julcsa fogta a kendő négy csücskét, a Jóska pedig elmondta a maga csinálta köszöntő verset.

„Jó nagymama, fogadd ezt a szép virágot! Ilyen legyen mindig a te boldogságod.”

Azzal levették a kendőt a virágcserepről.

Hát a nagymama csak hanyatt esett a karosszékbe ijedtében: a mama felsikoltott, a papa fütyült.

Az a virágcserep, amibe a gyerekek a muskátlit szépen felnevelték, nem volt más, mint az a csontkoponya, ami a nagypapának az íróasztalán szokott lenni.

A két gyerek mosolygó piros arccal tartá a kezében, a nagymamának felajánlva. Ők azt hitték, hogy ez egy szép virágcserep!

–

Melyik volt hát a három közül a legbátrabb?